
Τεκνοποίηση και Γέννηση

Άννα Ποταμιάνου

«Όλοι οι άνθρωποι, Σωκράτη, εγκυμονούν και κατά το σώμα και κατά την ψυχήν. Όταν δε φθάσουν εις ορισμένην ηλικίαν, η φύσις μας τότε αισθάνεται την επιθυμίαν να γεννήσει. Τοκετός όμως εντός του ασχήμου δεν είναι δυνατός. Μόνον εντός του ωραίου. Διότι και η ένωσις ανδρός και γυναικός τοκετός είναι. Το φαινόμενον δε αυτό είναι θεϊόν, και είναι τούτο ένα στοιχείον αθάνατο μέσα εις την ζωικήν μας φύσιν, που είναι θνητή: η κνοφορία και η γέννησις... Δια τούτο, οσάκις εκείνο που κνοφορεί πλησιάζει κάτι ωραίον, ιλαρύνεται τότε και γίνεται από αγαλλίασιν διαχυτικόν και γεννά και γονιμοποιεί. Οσάκις τουναντίον πλησιάζει κάτι άσχημον, σκυθρωπόν και στενοχωρημένον, ζαρώνει και απομακρύνεται και σφίγγεται και δεν γεννά, αλλά κρατεί τον γόνον του και υποφέρει πολύ».

Πλάτωνος, Συμπόσιον, 206 cd (μετ. Ι. Συκουρτή), Αθήναι, 1950.

Αν θεωρήσει κανείς τους όρους «ώραϊο» και «άσχημο» ως μεταφορικές εκφράσεις καταστάσεων έντασης, οι καταστάσεις αυτές στην πρώτη περίπτωση επιτρέπουν, μέσα στην ψυχοσωματική ενότητα, ψυχικές ταλαντεύσεις που δεν εξαρθρώνουν ένα βασικό αίσθημα ευεξίας και μία δυναμική αρμονίας ανάμεσα στο σωματικό και ψυχικό βίωμα. Στην περίπτωση του «άσχημου» οι καταστάσεις έντασης μπορούν να δημιουργήσουν βιώματα χαοτικά, δυσαρμονικά ή μιας επώδυνης οξύτητας.

Για την εμπειρία της γέννησης ενός παιδιού μπορούμε να πούμε

ότι αποτελεί ένα σημείο στίξεως της ανθρώπινης χρονικότητας αλλά και μία κρίση, ρήξη. Επιπλέον η εμπειρία αυτή πραγματοποιείται σε συνθήκες οι οποίες, είτε εντάσσουν την τεκνοποίηση και τη γέννηση του παιδιού στα πλαίσια μιας επιθυμίας, είτε τις καθιστούν ένα γεγονός κοινότυπο ή ανάγκης οικογενειακής, κοινωνικής κλπ., όπου η ευχαρίστηση έχει μικρή θέση.

Σχετικά με αυτές τις καταστάσεις, τίθεται ένα ερώτημα του οποίου οι προεκτάσεις είναι πολλές.

Μια γέννηση συνεπάγεται την απόλαυση; Το ενορμητικό στοιχείο έχει βρει μια θέση στη διαδικασία της τεκνοποίησης και στην κοινωνικο-ανθρωπολογική και ιστορική αιτιότητα που την καθορίζει; και ακόμη:

Ο ανθρώπινος οργανισμός, που η γέννηση θα φέρει στο φως, με τα βιολογικά, νευροφυσιολογικά και ψυχικά του εφόδια φέρει την σφραγίδα των ώσεων, οι οποίες καθορίζουν και συντηρούν τους δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων;

Πολλοί λόγοι με οδηγούν στο να πιστεύω ότι είναι ουσιαστικό να τεθούν σήμερα αυτά τα ερωτήματα.

Εάν λάβουμε υπ' όψιν μας τις εργασίες που αναφέρονται στην γενετική κληρονομιά της ανθρωπότητας (γενετικά ίχνη, ανάλυση του γενότυπου κλπ.), τις έρευνες τις σχετικές με διάφορους τρόπους τεκνοποίησης, κυρίως αυτούς που απαιτούν ιατρική υποστήριξη (εξωσωματική γονιμοποίηση, τεχνητή σπερματέγχυση με σπέρμα δότη) όπως και τις μελέτες ειδικών προβλημάτων όπως η στειρότητα ή η υπογονιμότητα, δεν μπορεί παρά να μας εντυπωσιάσει το γεγονός ότι προφανώς αυτές οι εργασίες θέτουν επί τάπητος ουσιαστικά στοιχεία, τα οποία οργανώνουν τη σχέση του ανθρώπου με τη γέννηση, με το ζευγάρι και με την επιθυμία: συνεπώς με τον έρωτα και τον θάνατο.

Πράγματι μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι στο σημερινό κόσμο, η σεξουαλικότητα τείνει όλο και περισσότερο να αποσυνδεθεί από τη γονιμοποίηση, όπως αποσυνδέονται επίσης η σύλληψη και η κύηση. Η εξωσωματική γονιμοποίηση και η κύηση για λογαριασμό άλ-

λου αποτελούν σαφή παραδείγματα αποσυνδέσεως.

Στα πλαίσια αυτά, το γυναικείο σώμα θεωρείται τελικά ως αντικείμενο-δότης μετά από υπερδιέγερση των ωοθηκών ή ως αποδέκτης εμβρύου, «έχοντας ως εταίρο την θριαμβεύουσα ιατρική εξουσία»¹ ή τις κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις.

Η μοναξιά των δοτών ή ακόμα τα βαθύτερα κίνητρα της πορείας που οδηγεί ένα ζευγάρι στο να ζητήσει μια γέννηση υποστηριζόμενη ιατρικά, έχουν γίνει αντικείμενο πολλών μελετών και ερευνών. Οι έρευνες αναφέρονται στην προβληματική της θέσης της επιθυμίας στα πλαίσια των διαφόρων τρόπων υποστηριζόμενης τεκνοποίησης, αλλά επίσης και στο πλαίσιο των βιοψυχικών διαδικασιών που εμπλέκονται σε κάθε γέννηση.

Από ψυχική άποψη, τόσο η παρουσία όσο και η απουσία της ικανότητας για φαντασίωση κατά την πορεία που οδηγεί τους γονείς, αλλά και τους παππούδες και όλη την οικογένεια, έως το γεγονός μιας γέννησης, επιδρούν πολύ σημαντικά στο παιδί που θα γεννηθεί και στην οικογενειακή δυναμική.

Έτσι το ζήτημα της υποκειμενικής ιδιοποίησης, δηλαδή της εσωτερίκευσης του να γεννάς από την πλευρά των γονιών και του να γεννιέσαι από την πλευρά του παιδιού, επιβάλλεται στη σκέψη και προβληματίζει όσους ασχολούνται με την οικογένεια και την παιδική ηλικία, γονείς, γιατρούς, νομικούς, βιολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς.

Δεν θα αναφερθώ σε ό,τι είναι ήδη γνωστό, δηλαδή στην πολυπλοκότητα της δυναμικής και της οικονομίας αυτών των παραγόντων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, όπως και της αντανάκλασης των ίδιων παραγόντων στο συλλογικό πεδίο. Δεν θα αναφερθώ δηλαδή στην δυναμική και στην οικονομία του ερωτικού και του επιθετικού στοιχείου, των συνδέσεων και των αποσυνδέσεων που μπορεί να καταστούν καταστροφικές.

1. G. Hubert (1990): «Λευκή βίβλος των συστάσεων του Συμποσίου για την γενετική κληρονομιά και τα ανθρώπινα δικαιώματα», Παρίσι, Όσιρις, σελ. 46.